

Riskillä investoimaan vai riskit investointilaskelmaan?

Valio navettaseminaari 9.2.2017

Olli Niskanen

Tutkija

Luke, Talous ja yhteiskunta

Esityksen sisältö

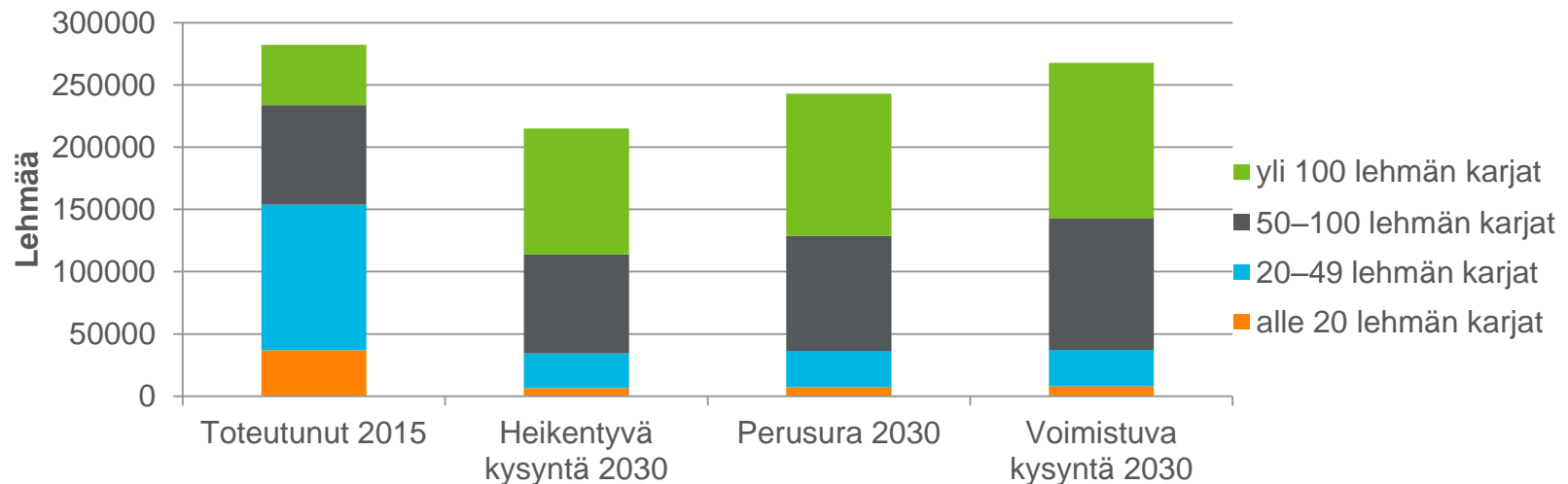
- Johdanto
- Miksi riskitarkastelua tarvitaan: hintavaihtelut
- Laskentaperiaatteet
  - Nykyisen lainsäädännön vaatimukset
  - Herkkyyslaskelmat
  - Vaihteluiden tuonti laskelmiin
- Esimerkkilaskuri ja sen hyödyntäminen
  - Menetelmät
  - Tulokset

Johdanto 1/2

- Lukessa käynnissä MAKERA-rahoitteinen hanke maidon hintariskeistä (2015-2017)
- Hankkeen tavoitteena mm. etsiä keinoja, joilla investointeihin liittyvät hintariskit voidaan ottaa paremmin huomioon
  - Tuodaan hintavaihtelut investointilaskelmiin
  - Nähdään hintariskin vaikutus investoinnin kannattavuuteen
- Uudistetulla investointilaskelmalla mahdollisuus myös
  - Kiinnittää yrityksen maksuvalmiuden ohella huomio nimenomaisen investoinnin kannattavuuteen
  - Tuoda investointikustannuksen ja tavoitteesta lipsumisen merkitys näkyviin
    - Kustannusarvio on helppo ylittää, vaikea alittaa

Johdanto 2/2

- Vaikka tällä hetkellä maidosta ylituotantoa, investointitarve maidontuotantoon ei ole poistunut
  - 2020-luvulla jatkavia 900 maitotilaa vähemmän kuin 2015
  - Luopujat tuottavat noin 30 % nykyisestä maitomäärästä
  - 2030 lähestyessä lähes puolet yli 100 lehmän karjoissa?

Lähde: Luke, Maatalouden rakennekehitys ja investointitarve vuoteen 2030

Hintavaihtelut: Maitomarkkinoista opittua (1)

- Valtava markkina, joka on herkkä tarjonnan ja kysynnän heilahteluille
  - Maailmanmarkkinoilla kysyntä kasvaa joka vuosi keskimäärin 17 miljoonaa tonnia maitoekvivalenttia (yli 7 kertaa Suomen vuosituotos)
  - Tarjonta kasvaa joka vuosi keskimäärin saman verran
    - Jos kysynnän kasvu on hitaampaa kuin tuotannon kasvu, seuraa hintojen lasku
    - Maailmanmarkkinahintojen lasku 2015 johtui pääosin siitä, että edeltävänä vuonna tuotanto kasvoi 3,2 % (25 Mt) mutta kysyntä vain 2,5 % (19,5 Mt). Lisäksi tuotanto jatkoi 2015 kasvua matalista hinnoista huolimatta (EU-kiintiöiden vapautuminen ja globaalisti edulliset rehut)
    - Tämä **1 %:n ylitarjonta** riitti romahduttamaan **mm-hinnat**
- **Kyseessä ei liene viimeinen maitokriisi**

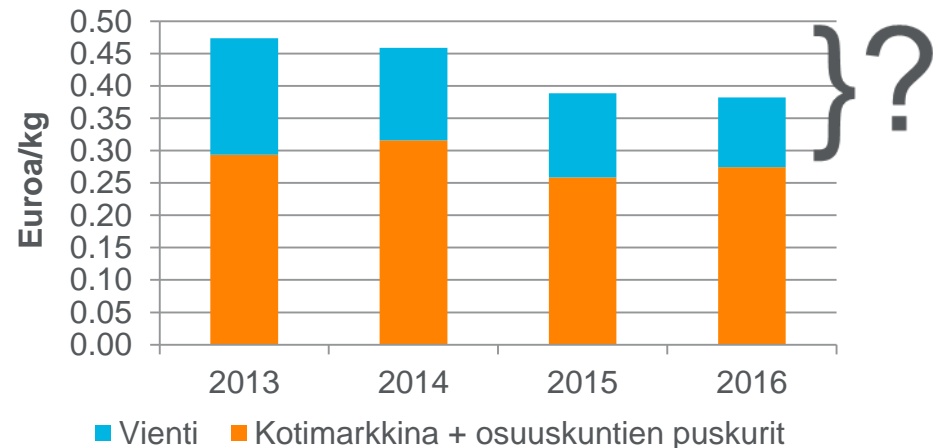
Hintavaihtelut: Maitomarkkinoista opittua (2)

- Suomen vahva sisämarkkina hyvine tuotteineen suojaa, mutta tuontipaine kasvaa jatkuvasti
  - Viljelijän on pakko toimia vaihtelevien hintojen maailmassa
- Osuuskunnat vakauttavat hintoja jo oman strategiansa mukaisesti
  - ”Tavoitteena tarjota vakaa ja suomalaiselle maidontuotannolle paras kestävä tilityshinta”
- Pitkällä aikavälillä, kuten investoinnin kestoajalla, vaihtelua ei kuitenkaan voida välttää
  - Komissio ei suostu palaamaan pakollisiin määrän sääntelyn keinoihin, vapaaehtoiset toimet myös jatkossa
  - EU:n budjetissa miljardin kriisivaraus maataloudelle v.2017

Minkä verran maidon hinta voi vaihdella Suomessa?

- Koko sektorin tuottama lisäarvo muodostuu melko vakaasta kotimarkkinaosasta, sekä riskipitoisemmasta vientiosasta
- 2015 kotimarkkinoiden hinta per kg kävi alhaisimmillaan
- 2015 ei kuitenkaan avautunut esimerkiksi laajamittaista tuontia Baltiasta

Maidon tuottajahinnan muodostuminen koko sektorilla, ml. rasva

Lähde: IFCN, Luke, Tulli

Miten laskelmat huomioivat vaihtelun?

- Nykyisin elinkeinosuunnitelman pakolliset laskelmat sisältävät
  - Maksuvalmiussuunnitelman sekä maatalouden tulos- ja taselaskelmat
  - Investointia edeltävän vuoden, investointivuoden ja kuusi investoinnin jälkeistä vuotta
  - Käytettävä suositushintoja, myös tulevaisuuden hintatasoina, ellei tilakohtaisesti ole perusteltua käyttää jotakin muuta hintaa
  - Vuoden 2017 suositushinnat esimerkiksi:
    - Maito 0,40 e/litra
    - Rehuohra 153 e/tn
- Ison navettainvestoinnin laskelma menee helposti kymmeniä tuhansia pieleen jos oletuksissa ei pysytä
  - Ei pelkästään hinnat, vaan myös suunnitelmassa käytetty tuotostaso, säilörehujen ja viljojen satotaso jne.

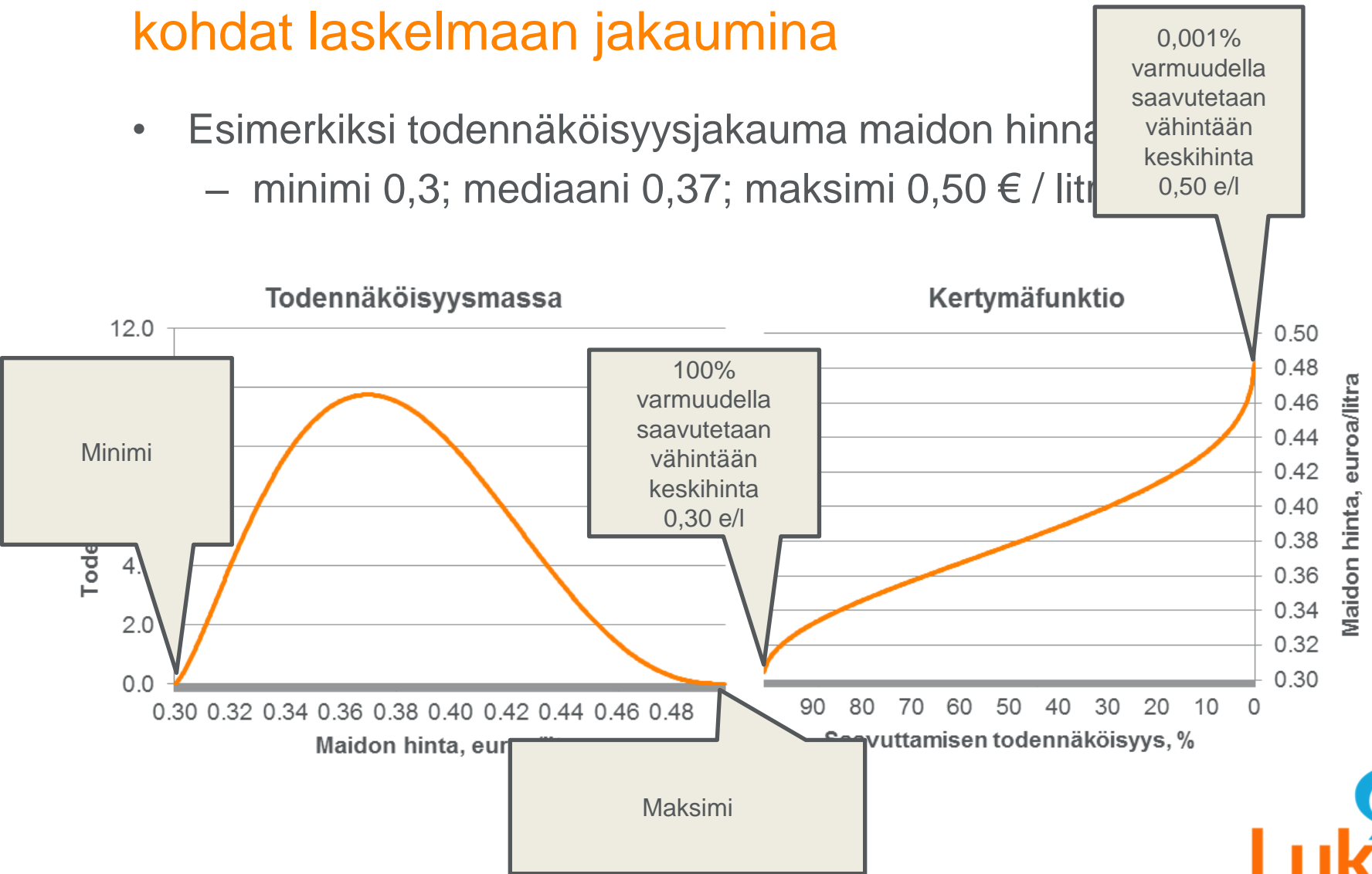

Miten laskelmat huomioivat vaihtelun nyt?

- Herkkyyslaskelmat varioimalla maidon hintaa, lehmäpaikan rakentamismenoa tai velan korkotasoa
  - Mahdollistaa varautumisen
- Herkkyystarkastelu on kuitenkin staattinen
  - ei huomioi investoinnin keston aikana tapahtuvaa hintavaihtelua
  - ei huomioi sitä, että useampi riski voi realisoitua yhtä aikaa
  - ei kerro mitään riskin realisoitumisen todennäköisyydestä eikä siten investoinnin kannattavuuden todennäköisyydestä

Vaihtoehtona riskitarkastelu: Tuodaan riskialttiit kohdat laskelmaan jakaumina

- Esimerkiksi todennäköisyysjakauma maidon hinnalle
  - minimi 0,3; mediaani 0,37; maksimi 0,50 € / litra

Jakaumia voi olla laskelmassa useita: koko tilan talous voidaan esittää todennäköisyysjakaumina

- Satotasot, sadon laatu, sadon hinnat
- Lannoitteiden, polttoaineiden, kasvinsuojeluaineiden hinnat
- Lehmien keskituotos, maidon hinta
- Lihan hinta, määrä
- Rehujen hinta
- Jne.

Riskin huomiointi investointilaskelmissa

- Katelaskelman epävarmoista tekijöistä arvioidaan huonoin ja paras vaihtoehto:
  - Tuotteiden hinnat (maito)
  - Tuotantomäärä (tuotostaso)
  - Olennaisimpien panosten hinnat (kotoisten rehujen sato, ostorehujen hinta, energia, korko)
- Tuloksena todennäköisyys erisuuruisten katteiden ja edelleen eläinpaikan nettonykyarvon saavuttamiselle
  - Huomioi sen, että useita asioita voi yhtä aikaa jäädä alle tavoitetason (tai ylittää tavoitetason)
  - Eroaa siitä, että tehdään useita laskelmia eri maidon hinnoilla

Nettonykyarvo

- Nettonykyarvo on investointilaskennan menetelmä, joka tarkoittaa tulevien tuottojen diskonttaamista nykyhetkeen
  - Seuraavassa esimerkissä lehmäpaikka tuottaa 15 vuoden ajan
  - Korko on 3 prosenttia
  - Jos nykyarvojen summa (lehmäpaikan diskontattujen katetuottojen summa 15 vuoden aikana) on suurempi kuin investoinnin kustannus (lehmäpaikan hinta), investointi on kannattava
- Päätelmät investoinnin kannattavuuden todennäköisyydestä (riskistä) tehdään vertaamalla eläinpaikan hintaa ja nettonykyarvon todennäköisyysjakaumaa

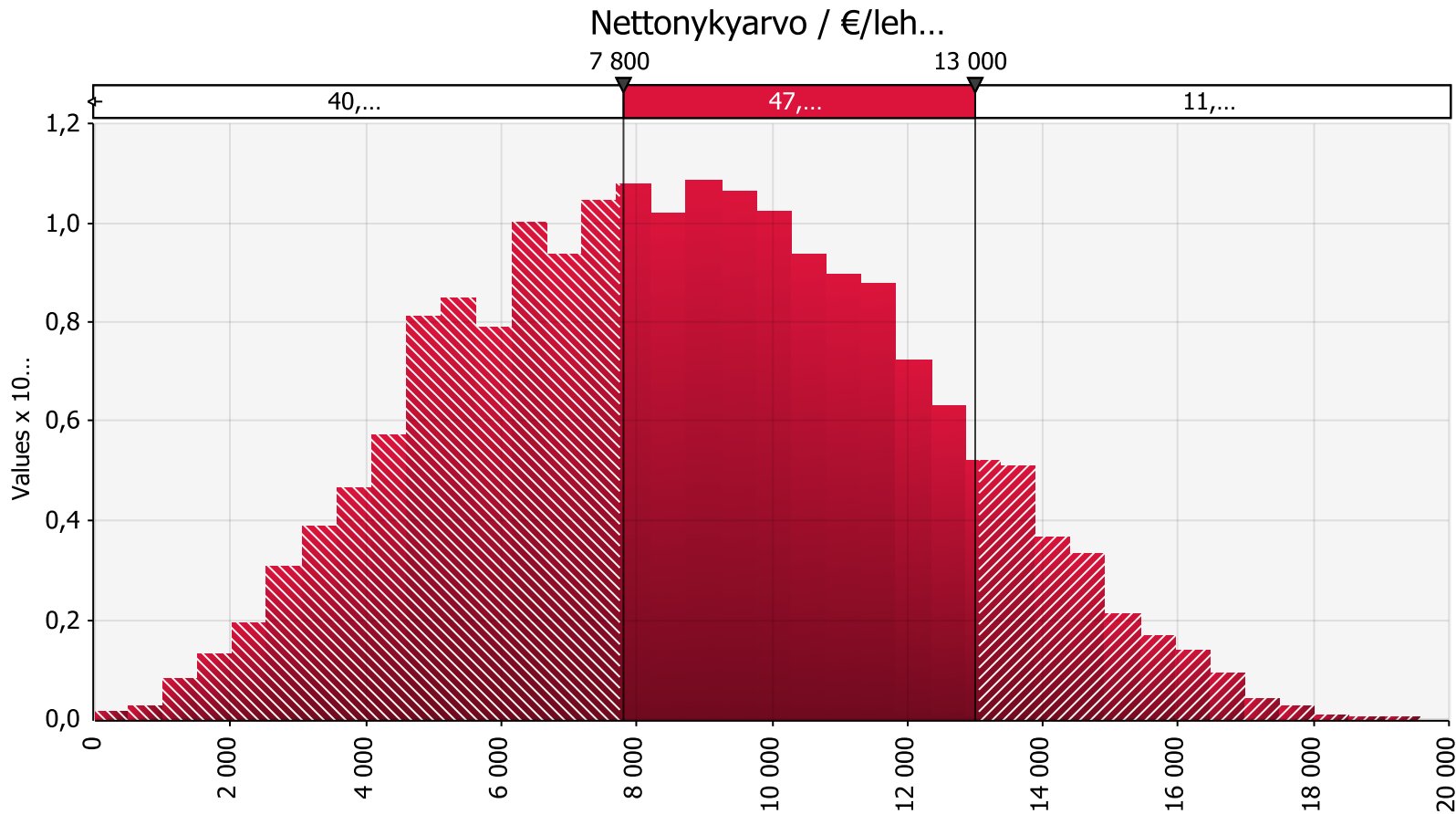
Esimerkkilaskelma

- Lisätään laskelma kriittisiin kohtiin arvioitujen keskiarvojen sijaan vaihteluväli (jakauma)

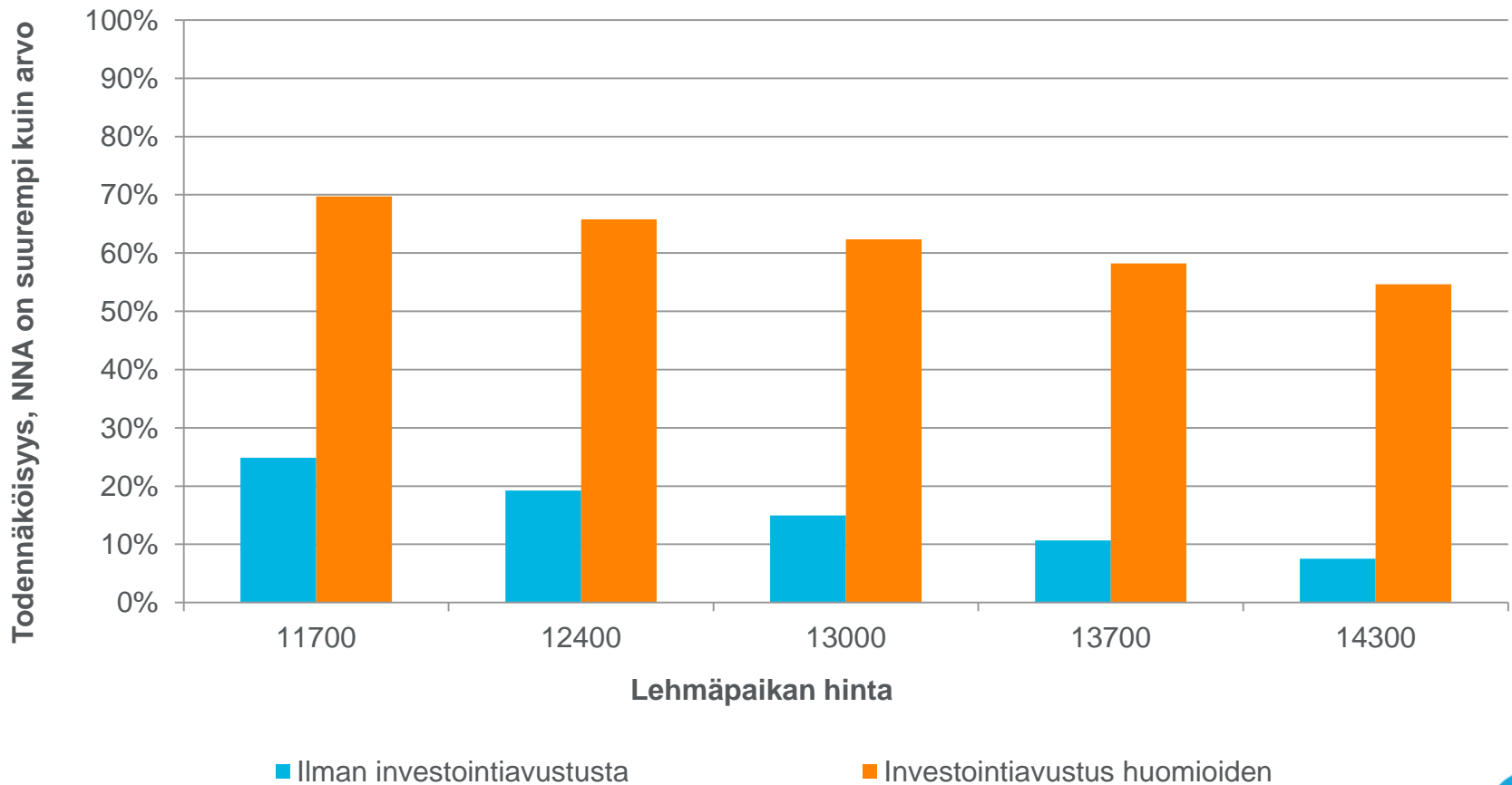
	Minimi	Mediaani	Maksimi
Keskituotos, kg	8500	9000	9500
Maidon hinta, €/kg	0,30	0,37	0,46
Säilörehun hinta, €/kg	0,11	0,13	0,16
Viljan hinta, €/kg	0,12	0,18	0,19

Esimerkkilaskelman tulokset:

Investointikustannus 13000e/lehmäpaikka
Avustus 40%
NPV pääomitus 15 v. ja 3 %
Monte Carlo –simulointi, 10000 vetoa

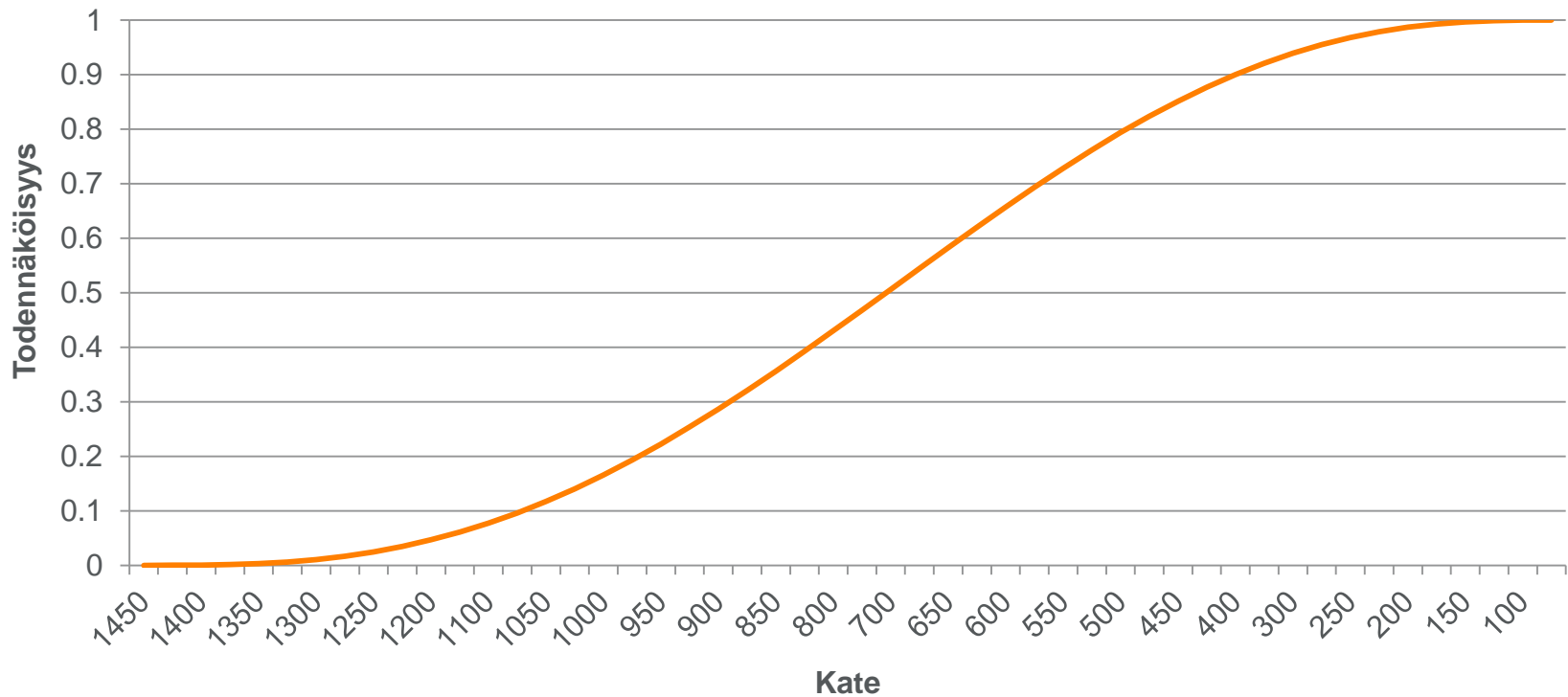

Lehmäpaikan hinnan vaikutus tavoitteen saavuttamiseen

Vuotuisen katteen todennäköisyys rakennusten ja koneiden poistolle ja korolle (palkkavaatimuksen jälkeen)

MARISKI-laskuri: Lypsykarjan tuotantorakennusinvestoinnin kannattavuuslaskelma

- Lähtökohtana eläinpaikan katetuottolaskelma
  - Kustannuserät kohdistetaan yhtä lehmäpaikkaa kohden
  - Lopputuloksena kate rakennuksen ja koneiden poistolle ja korolle
- Tavoitteena johtaa katelaskelma muutamista keskeisistä lähtötiedoista
  - Laskurissa lähtötiedoista on tarjolla oletusarvot, jotka voi vaihtaa tilakohtaisiksi
    - Oletusarvojen taustalla kannattavuuskirjanpitoaineistosta johdettuja keskiarvoja
  - Laskelmassa tarjolla kytkentöjä, jotka mahdollistavat erilaisten vaihtoehtojen helpon vertailun, esim.
    - Tuotostaso – Rehunkulutus
    - Karjakoko – Työnmenekki

LÄHTÖTIEDOT LEHMÄPAIKAN KATTEEN LASKEMISEKSI, kate rakennuksen pääomakustannuksille

Tilan sijainti

Tukialue
 Odotettavissa oleva investointiavustus

Lähtötietoihin perustietoja, kuten avustusosuus, tukialue

Investoinnin jälkeen

Määrä

Lehmäpaikat, kpl	142	13000	1/lehmäpaikka	hinta ilman ALV:a
Maidon hinta	Minimi 0,30	Odotusarvo 0,37	Maksimi 0,46	1/litra
Keskituotos	Minimi 8500	Odotusarvo 9000	Maksimi 9500	kg/vuosi
Maidon -rasva, %	4,3			
-valkuainen, %	3,3			
Karjan keskituotos, kg EKM/pv	30			
Lehmälihan hinta		1,87	1/kg	poistolehmien lihasta saatava hinta
Lehmävasikan hinta		80	1/vasikka	lehmävasikoiden arvo/myyntihinta
Sonnivasikan hinta		150	1/vasikka	sonnivasikoiden arvo/myyntihinta
Alkioiden myynti, kpl/vuosi	0	420	1/alkio	myyntialkioiden keskihinta
Muu kotieläintuotto, yhteensä		0	1/vuosi	
Kotieläintuotannon tuet (pl. tuotantoon sidotut tuet) -tuot, yhteensä				
Poikimäväli, pv	413			
Lypsypäiviä vuodessa	312			
Uudistus, %	32			
Vasikkakuolleisuus, %	8			
Hiehon poikimaikä, pv	803			
Siemennykset, kpl/tiineys	1,94	44		
Eläinten hankinta				
- lehmävasikat, kpl/investointi	10		1/vasikka	
- hiehot, kpl/investointi	15		1/hieho	
- lehmät, kpl/investointi	5		1/lehmä	
Eläinlääkintä		58	1/lehmä/vuosi	
Muu kotieläinkustannus		342	1/lehmä/vuosi	
Hiehon kasvatuskustannus		2,00	1/päivä	
Rehujen hinnat	Minimi 0,11	Odotusarvo 0,13	Maksimi 0,16	1/kg ka
- kotoisen karkearehun tuotantokustannus	0,10	0,18	0,19	1/kg ka
- viljan hinta		0,24	1/kg ka	1,35 kertaa viljan hinta
- valkuaisrehun hinta		0,40	1/kg	2,26 kertaa viljan hinta S
- kivennäisen hinta				
Yleiskustannus		290	1/lehmä/vuosi	

Riskitarkastelun parametrit: annetaan vaihteluväli ja todennäköisin arvo kohtiin, joista halutaan herkkyystarkastelua

Säilörehun tuotantokustannus: Jos ei tiedossa, määrittelyä varten oma laskuri kehitteillä

Yleiskustannus: vuosittain toistuvat muut maidontuotantoon kohdistuvat erät, kuten vakuutukset, kiinteistövero

	A	B	C	D	E	F
1	Lehmäpaikan kate ja nettonykyarvo				Karjakoko	142
2						
3						
					Yksikkö	Hinta
					Määrä	€/lehmä
						€/karja
4	Tuotot					
5	Maito	litra	0,40	8 731	3 504	497 610
6	Liha	kg	1,87	79	148	21 005
7	Vasikka, lehmä	kpl	80	0,40	32	4 526
8	Vasikka, sonni	kpl	150	0,41	62	8 832
9	Alkio	kpl	420	0	0	0
10	Muut kotieläintuotot	€	0	1	0	0
11	Maidon tuotantotuki	€	0,07	8 731	646	91 743
12	Lehmäkohtainen tuki	€	0	1	0	0
13	Muut kotieläintuotannon tuet	€	0,00	1	0	0
14	Tuotot yhteensä				4 392	623 717
15	Muuttuvat kustannukset					
16	Kotoinen karkearehu	kg ka	0,12	4 079	504	71 583
17	Vilja	kg ka	0,18	2 887	524	74 441
18	Rypsi R	kg ka	0,25	535	131	18 639
19	Kivennäinen	kg	0,41	73	30	4 254
20	Siemennys	kpl	44	1,94	75	10 712
21	Eläinlääkintä	€	56	1	56	7 952
22	Uudistus	kpl	1 658	0,32	531	75 340
23	Eläinten hankinta	€	16	1	16	2 267
24	Muut muuttuvat kustannukset	€	342	1	342	48 564
25	Eläinpääoman korko	€	3 %	1 658	50	7 063
26	Liikepääoman määrä	€	20 %	2 276		
27	Liikepääoman korko	€	3 %	2 276	68	9 695
28	Muuttuvat kustannukset yhteensä				2 328	330 509
29	Katetuotto A				2 065	293 208
30	Työkustannukset					
31	Oma kotieläintyö	h	16,00	31	490	69 520
32	Vieras kotieläintyö	h	16,10	8	123	17 489
33	Työkustannus yhteensä				613	
34	Katetuotto B				1 452	
35	Rakennusten ja koneiden huolto- ja korjauskustannus	€	1,5 %	13 000	195	
36	Yleiskustannukset	€	290	1	290	
37	Kate rakennuksen ja koneiden poistolle ja korolle				967	
38						
39	Pääomitus	aika, vuotta		15		
40		korko		3,0 %		
42	Nettonykyarvo				11 543	1 639 073
43						

Nykyarvon laskennassa diskontataan tuotot investoinnin kestoajalta nykyhetkeen (tässä 15 vuotta ja 3 %)

Tulokset

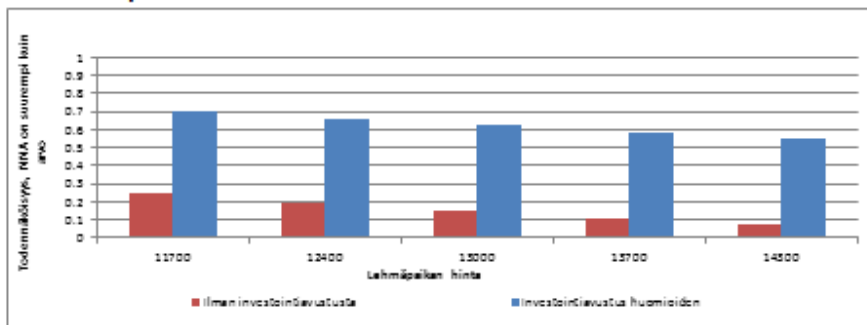
Lehmäpaikan kustannus

13 000

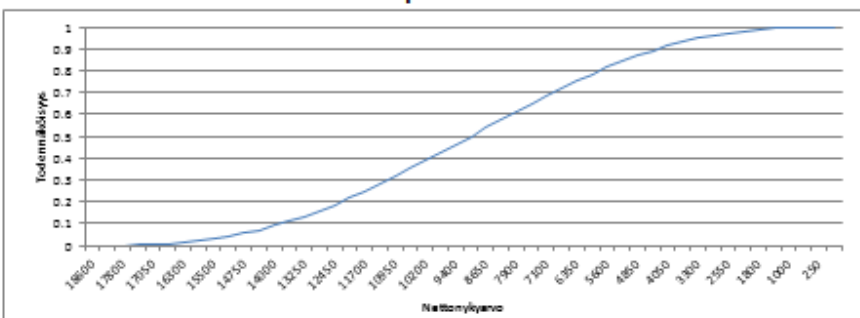
Todennäköisyys, että investoinnin nettonykyarvo on vähintään
investointikustannuksen suuruinen investointiavustuksen ollessa lähtötietojen

62 %

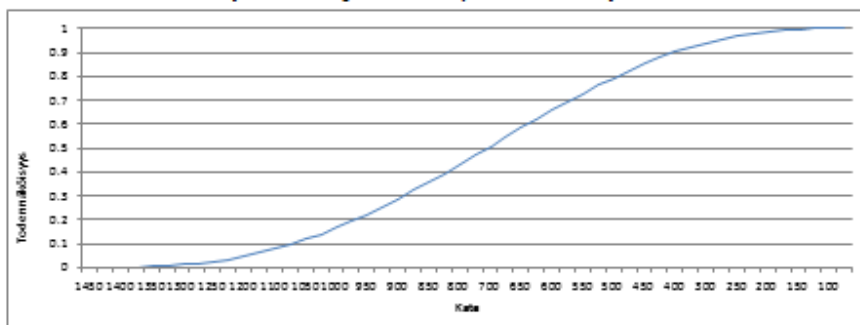
Lehmäpaikan hinnan vaikutus investoinnin onnistumiseen

Todennäköisyys, että lehmäpaikan nettonykyarvo on
suurempi kuin

Todennäköisyys, että vuotuinen kate (rakennuksen ja
koneiden poistolle ja korolle) on suurempi kuin

Tulokset yhdelle sivulle

Laskuri on vapaasti saatavilla Luken verkkosivuilta

<https://www.luke.fi/palvelut/verkkopalvelut/laskurit-ja-ohjelmistot/mariski/>

- Jos riski vaikuttaa liian suurelta, analysoi mikä on heikoin kohta kannattavuuslaskelmassa
  - Keskituotos tavoitetasolle jo ennen investointia
  - Säilörehujen tuotantokustannus selville, onko parannettavaa?
  - Työn määrä per eläin, mikä investoinnin jälkeen realistista saavuttaa. Miten vastaavilla tiloilla on onnistuttu?
  - Yleiskustannus: summaa veroilmoituksen yhteydessä pääkirjasta vuosittain toistuvat maidontuotantoon kuuluvat pakolliset erät

Kiitos!

oli.niskanen@luke.fi

<https://www.luke.fi/palvelut/verkkopalvelut/laskurit-ja-ohjelmistot/mariski/>